

Бяспека Еўропы праз вопыт расійска-ўкраінскай вайны

Анатацыя

Краевугольным каменем сучаснага свету стала пытанне бяспекі краінаў, а менавіта абароны межаў, людзей і інтарэсаў. Таму еўрапейцам асабліва важна аб'яднацца, мець выразную пазіцыю, прытрымлівацца зацверджаных пастулатаў. У кастрычніку 2023 года тэме бяспекі было прысвечана мерапрыемства ў Будапешце. Актыўная моладзь з розных еўрапейскіх краін сабралася, каб абмеркаваць актуальныя падзеі, рызыкі і магчымасці ўзаемадзеяння з пункту гледжання з'яўлення бачання. На жаль, будучыня не такая светлая, як магла б быць, але мы ўсё яшчэ можам гэта выправіць.

Значэнне канцэпцыі бяспекі

Поўнамаштабная вайна, развязаная Расіяй на тэрыторыі Украіны, яшчэ раз паказвае на слабыя месцы грамадства ў яго няздольнасці супрацьстаяць агрэсіі і ўзброеным канфліктам. У 2023 годзе свет таксама ўскалыхнула вайна паміж Ізраілем і Палестынай. Такім чынам, для ўсіх становіцца відавочным, чаму Маслоў зрабіў паняцце «бяспека» ключавым слупам дабрабыту ў сваёй пірамідзе. І мы гаворым не толькі пра асабістае вымярэнне: у больш шырокім маштабе бяспека з'яўляецца ключом да здаровага развіцця і камфортнага суіснавання ўсіх бакоў.

У цяперашні час найбольшыя рызыкі для бяспекі Еўропы могуць быць звязаныя з эканамічнымі, энергетычнымі і культурнымі фактарамі. Расійскі шантаж коштамі на выкапнёвае паліва (якое лепш увогуле пазбягаць), атакі на энергетычную інфраструктуру Украіны, а таксама масавае выкарыстанне ботаферм для прасоўвання выгадных наратываў, выклікання панікі і дыскрэдытацыі дэмакратычнага еўрапейскага грамадства. Так што менавіта гэта, на мой погляд, трэба ведаць людзям, каб быць напaгaтoвe і разумець, як можна гэтаму ўсяму супрацьстаяць.

Энергетычная бяспека

Энергія з'яўляецца рухаючай сілай функцыянавання дзяржавы. Ад яе залежаць і водазабеспячэнне, і святло, і каналізацыя, і транспарт, і сувязь — гэта значыць, у любой сферы жыцця жыхароў як горада, так і вёскі адчуваецца яе патрэбнасць.

Абстрэлы Расіяй аб'ектаў энергетычнай інфраструктуры таксама падкрэслілі важнасць энергетыкі не толькі для ўнутраных мэтаў. Чаму свет баіцца адключэння святла? Таму што ў такіх выпадках у асабістым плане практычна немагчыма нешта падрыхтаваць, разагрэць, не магчыма камунікаваць. Далей, з-за адключэння святла становіцца складана праводзіць навучанне ў адукацыйных установах, людзям становіцца вельмі цяжка куды-небудзь дабрацца, а гандлёва-забаўляльныя цэнтры ўжо не з'яўляюцца шопінгам, а тым больш забаўкамі. А калі глядзець на самым высокім узроўні, то з-за адсутнасці энергазабеспячэння спыняюцца любыя транспартныя зносіны, не могуць працаваць прамысловасць і заводы, становіцца немагчымым выратаванне людзей, жыццё якіх залежыць ад складанага медыцынскага абсталявання.

Але паколькі існуе некалькі спосабаў выпрацоўкі энергіі, кожны з іх мае свае пэўныя крытэры бяспекі для навакольнага асяроддзя і рызыкі з-за іх парушэння:

АЭС — гэта не толькі небяспека для Украіны ад пагрозы абстрэлаў з боку Расіі. Амерыканская кампанія Westinghouse збіраецца пабудаваць на тэрыторыі Украіны да 9 новых буйных атамных блокаў. Гэтая кампанія адказвала за стварэнне АЭС на сваёй радзіме, але яна аказалася не вельмі надзейнай: рэалізацыя праектаў зацягвалася гадамі, а бюджэт з кожным годам рос. Такім чынам, мы можам

бачыць, што, акрамя небяспекі атамных электрастанцый, яны патэнцыйна спальваюць грошы.

ГЭС: трагедыя з падрывам расійскім войскам Кахоўскай плаціны паказала, што пры будаўніцтве такіх збудаванняў існуюць праблемы — затапленне існуючых населеных пунктаў, разбурэнне экасістэм, забруджванне ад вытворчасці. Але ў выпадку надзвычайных сітуацый наступствы яшчэ больш разбуральныя і ў большай ступені непрадказальныя. У цяперашні час дно вадаёма пачынае павольна аднаўляцца, а гэта значыць, што прырода таксама ўдзельнічае ў барацьбе з наступствамі тэхнагеннай катастрофы.

— ЦЭС — у 2022 і 2023 гадах з ударамі па крытычна важнай інфраструктуры, у прыватнасці, знішчэннем электрападстанцый і слупоў — былі аб'ектамі масіраваных расійскіх ракетных удараў. Гэта тлумачыцца тым, што ад святла і энергіі залежыць не толькі люстра на кухні, але і звёны вытворчасці ў розных галінах прамысловасці.

Уплыў партый зялёных

Такім чынам, якімі павінны быць дзеянні еўрапейскай супольнасці па арганізацыі энергетычнай бяспекі, асабліва ў кантэксце расійска-ўкраінскай вайны?

Па-першае, актыўная падтрымка аднаўляльнай энергетыкі. Украіне таксама важна казаць не пра аднаўленне да даваеннага стану, а пра справядлівы пераход на зялёныя крыніцы энергіі.

Па-другое, важна таксама фарміраванне дэцэнтралізаванай, але ў той жа час інтэграванай электрычнай сеткі. Таму трэба стымуляваць мясцовыя гаспадаркі, падсобныя гаспадаркі і прадпрыемствы рацыянальна выкарыстоўваць рэсурсы і, вядома, пераходзіць на аднаўляльныя крыніцы энергіі.

І, па-трэцяе, не варта асабіста забываць аб эканомным выкарыстанні энергіі.

Інфармацыйная бяспека, нягледзячы на прапаганду і наратывы

У сучасным свеце ўсё часцей гавораць пра інфармацыйную гігіену, медыяпісьменнасць, неабходнасць павышэння ўзроўню крытычнага мыслення. І нездарма. Бо адукацыя, веданне кантэкстаў і ўменне параўноўваць розныя рэчы дапамагаюць не толькі бачыць свет без ружовых акулараў, але і разумець, што ёсць фактам, а што выдумкай.

Канцэпцыя гібрыднай вайны ўсё часцей з'яўляецца ў выступак важных палітычных фігур. Інфармацыя — гэта зброя на псіхалагічным узроўні, і ў нас, як мінімум, ёсць прэцэдэнт з Расіяй, якая зараз актыўна яе выкарыстоўвае. Таму важна павышаць інфармаванасць грамадства і рыхтаваць яго да магчымай псіхалагічнай аперацыі.

Сама прапаганда — гэта распаўсюджванне пэўнай думкі сярод грамадства, напрыклад, усім вядомая прапаганда здаровага ладу жыцця. Але мы таксама ведаем, што ўсё, што мае ўплыў на людзей, можа быць выкарыстана супраць іх. Таму цяпер Расія спрабуе замяць сляды сваіх злачынстваў не толькі фізічна, але і інфармацыйна. Фэйкавыя навіны, боты і ботафермы, абвяржэнне фактаў і маніпуляцыя дадзенымі — найбольш відавочныя метады, якія выкарыстоўваюцца рознымі расійскімі крыніцамі. Але праблема з наратывамі значна больш сур'ёзная. Яны могуць наўпрост быць таксічнымі ідэямі, якія пранікаюць у мозг праз пэўныя словы і фразы, выкарыстаныя пры пэўным асвятленні. У адрозненне ад фэйкаў, наратывы спекулююць на ўразлівасці адрасатаў і хаваюцца ў паведамленнях, заснаваных на фактах, рэальных падзеях. Гэта нейкія «зачэпкі», расставленыя «паміж радкоў». Напрыклад, згадкі пра «братэрскія народы» або выразы пра падабенства расійскай і ўкраінскай моваў ідуць на карысць тэарэтычнай Расіі, якая спрабуе прасунуць ідэю «вызвалення сваіх спрадвечна расійскіх тэрыторый». Сакартвела, на жаль, знаёма з такой сітуацыяй, таму што ад насельніцтва гэтай краіны прыехаўшыя расіяне патрабуюць разумець рускую, пры гэтым самі прыежджыя не хочуць вывучаць іншыя мовы.

Лепшае, што можа дапамагчы ў ідэнтыфікацыі наратываў і прапаганды, — гэта курсы медыяпісьменнасці. Таксама важна пазбягаць эмоцый, калі тэма занадта чуллвая. Карыснай будзе і звычка не ленавацца і правяраць першакрыніцу паведамлення, а не прымаць «эксперты кажучь» як належнае.

Дэкаланізацыя

Размова аб дэкаланізацыі важная. Гэта карысны працэс для краін у плане пошуку ўласнага шляху развіцця. Дэкаланізацыя — гэта працэс вяртання былой калоніяй сваёй самаідэнтычнасці і незалежнасці. І ў той жа час краіна-каланізатар павінна адмовіцца ад усіх замахаў на тэрыторыю, якая калісьці магла належыць ёй тэрытарыяльна, прамыслова ці нават культурна. Як бачым, у гэтым працэсе ўдзельнічаюць як мінімум два бакі, якім трэба прыйсці да кампрамісу і адстойваць уласныя інтарэсы, але каб яны разам з гэтым пагадзіліся.

З гісторыі можна прыгадаць прыклады Асманскай імперыі, Аўстра-Венгерскай імперыі, Расійскай імперыі і СССР. У наш час усе гэтыя імперыі разваліліся, але ў краін-нашчадкаў засталіся пэўныя «званочкі» ў адносінах да іншых краін. Напрыклад, самаабвешчаныя рэспублікі «ЛНР», «ДНР» ва Украіне або «Паўднёвая Асеція» ў Сакартвела — гэта наступствы нежадання Расіі «адпусціць» былыя тэрыторыі і прызнаць іх права на незалежнасць.

Таксама важна разумець, што каланіялізм не абмяжоўваецца тэрытарыяльным паглынанням, але захоплівае і свецкія сферы жыцця — адукацыю, культуру, палітыку. Аднак перш чым шукаць шляхі прыняцця ўзважаных і правільных рашэнняў, неабходна ўлічыць праблемы і інтарэсы кожнага з бакоў.

Краіны-каланізатары

Часцей за ўсё гэта краіны, якія былі імперыямі і актыўна захоплівалі тэрыторыі, асабліва ў эпоху геаграфічных адкрыццяў. Аднак каланізатарамі з'яўляюцца і тыя дзяржавы, якія ў цяперашні час маюць значны прамысловы патэнцыял, грошы і магчымасці, дзякуючы якім яны могуць маніпуляваць іншымі.

Каланіяльныя краіны

У сваю чаргу краіны, якія былі калоніямі, церпяць ад такога націску дзяржавы-каланізатара, якая раней мела значны ўплыў. Гэтая залежнасць можа быць эканамічнай, юрыдычнай, культурнай і інш. У большасці выпадкаў каланізатар спрабуе сцерці ідэнтычнасць калоніі, каб яна належала імперыі, каб пераканаць каланіяльную краіну, што яна — частка адзінага цэлага.

Сэнс дэкаланізацыі

Такім чынам, важнасць разумення працэсаў і праблем абодвума бакамі відавочная. Але якія могуць быць рашэнні канфліктаў на аснове дэкаланізацыі? З “ззялёнага” пункту гледжання вы можаце паспрабаваць пачаць з наступных крокаў, якімі б невялікімі яны ні здаваліся напачатку:

- Публічная бачнасць спраў, а не замоўчванне, быццам гэта ўнутраны канфлікт, які не датычыцца іншых.
- Падтрымка краіны-калоніі, якая ідзе да незалежнасці. Гэта можа датычыцца культуры, тэхнікі, вытворчасці. Падтрымка экспарту прадукцыі, розных субсідый, або крэдытаванне. Адным словам, дапамога ў тых сферах, дзе яшчэ адчуваецца ўплыў краіны-каланізатара.
- Уздзеянне на краіну-каланізатар праз пэўныя абмежаванні і агаворкі знізіць рызыку падобных прэцэдэнтаў. Акрамя таго, гэта дапаможа грамадству ўбачыць, што за любыя дзеянні бакі нясуць адказнасць, ніхто не застаецца беспакараным. І не менш важна сачыць за заявамі пра іншыя краіны ў публічнай прасторы, каб своєчасова на іх рэагаваць.

Висновы

Як бачыце, пытанне бяспекі актуальнае для ўсіх еўрапейскіх краінаў, але і не толькі для іх. Розныя геапалітычныя працэсы, а таксама расійска-ўкраінская вайна працягваюць выяўляць краевугольныя камяні і магчымыя слабыя месцы. Аднак актыўная еўрапейская моладзь гатова адстойваць дэмакратычныя інтарэсы, абараняць правы чалавека і быць рухавіком зялёных пераўтварэнняў.

Наталля Волык